

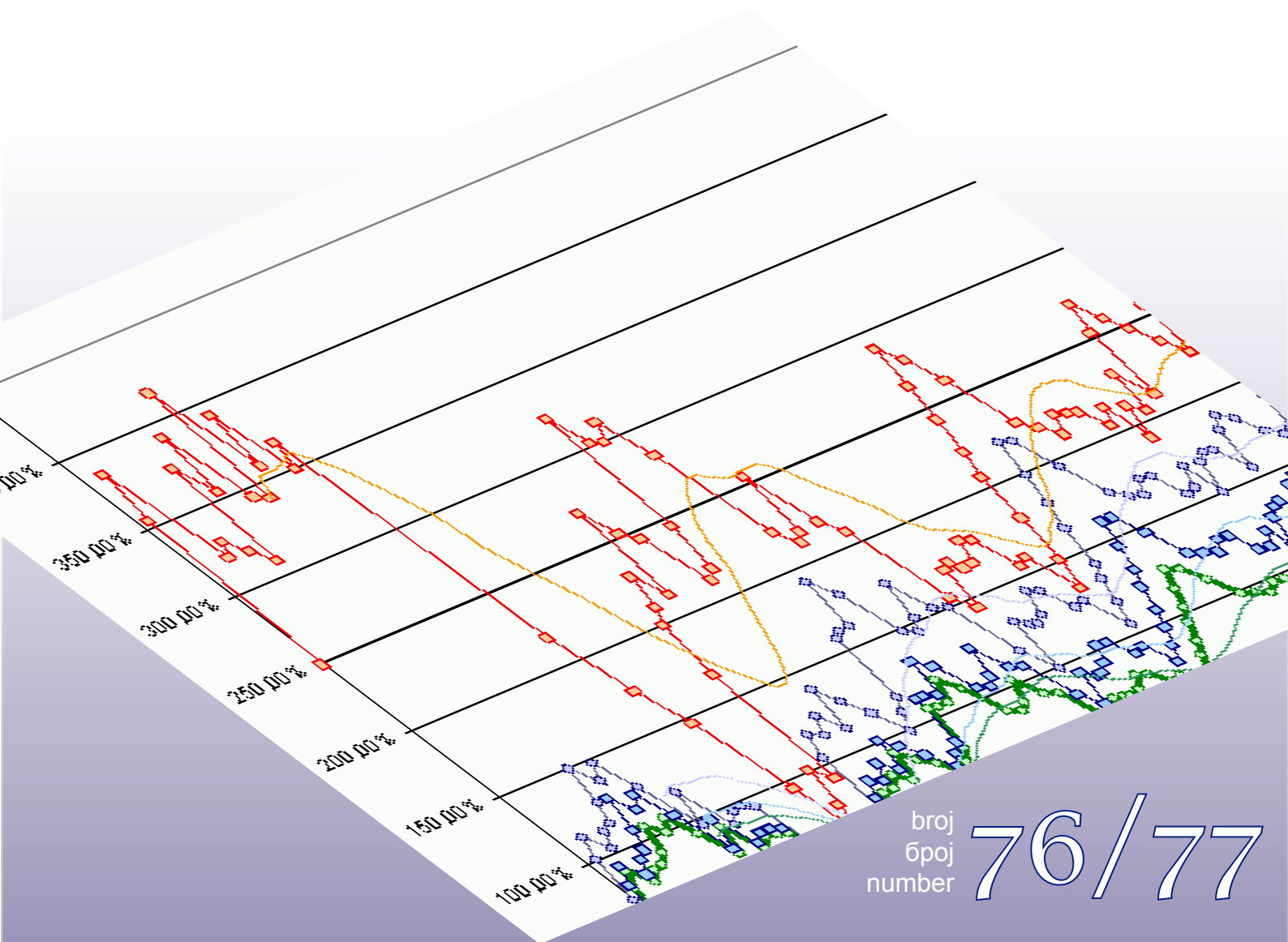
Bosna i Hercegovina
Odjeljenje za makroekonomsku analizu
Upravnog odbora Uprave za indirektno-
neizravno oporezivanje

Босна и Херцеговина
Одјељење за макроекономску анализу
Управног одбора Управе за indirektno
опорезивање

Macroeconomic Unit of the Governing Board of the Indirect Tax Authority

Oma Bilten

broj
број
number

76/77

Novembar/Decembar 2011 • Studeni/Prosinac 2011
Новембар/Децембар 2011 • November/December 2011

Уз двоброј

Дебате око увођења диференцираних стопа пореза на додату вриједност у БиХ сежу још у период креирања Закона о порезу на додату вриједност (ПДВ). Иницијативе у том смислу поново су се интензивирале у посљедње вријеме због посљедица глобалне економске кризе на социјални положај грађана. Увођење диференцираних стопа ПДВ-а представља комплексну операцију која производи широк дијапазон импликација. Анализа, која би била ограничена само на фискалне ефекте, односно израчун потенцијалних губитака прихода од индиректних пореза, не би у правом свјетлу илустровала све потенцијалне економске и фискалне ефекте промјене политике стопа ПДВ-а у БиХ. Осим фискалних импликација потребно је сагледати и импликације политике стопа ПДВ-а на макроекономски систем и реални сектор, с обзиром на њихов тежак положај и слабу конкурентност на домаћем и свјетском тржишту. У анализи је нужно сагледати и правни, ИТ, оперативни и буџетски аспект припрема за увођење диференцираних стопа, као и динамику измјене правне регулативе која укључује значајан број институција на државном и ентитетском нивоу. Имајући у виду европски пут БиХ проблем увођења снижене стопе ПДВ-а је потребно сагледати и у свјетлу европског права и праксе, еволуције политике стопа ПДВ-а у ЕУ и чланицама, праваца текућих реформи система ПДВ-а у ЕУ и стратешких одређења ЕУ до 2020.године. Студија о импликацијама увођења диференциране стопе ПДВ-а у БиХ, чији сажетак дајемо у овом броју Билтена, је показала да је систем ПДВ-а у БиХ у великој мјери ефикаснији него у другим земљама због примјене јединствене стопе. Диференциране стопе у ЕУ су постале „живи пијесак“ – с једне стране врло их је тешко укинути због увијек присутне политичке позадине, а фискална консолидација, с друге стране, захтијева значајан пораст стандардне стопе. Према анализама Европске комисије више стандардне стопе нису значајно допринијеле фискалној консолидацији чланица, али су утицале на ширење сиве економије, потврђујући исправност Лаферове криве да у одређеном моменту пораст пореских стопа постаје контрапродуктиван остварењу већих прихода. Надаље, систем ПДВ-а у БиХ се подудара са моделом ПДВ-а којег заговарају ЕУ, ОЕСД, ММФ – модела који укључује широку пореску основицу и јединствену умјерену стопу. Оно што преостаје фискалним властима у БиХ јесте континуирано усклађивати постојећи систем са правним оквиром и најбољом праксом у ЕУ.

др Динка Антић
шеф Одјељења

Садржај:

Импликације увођења диференцираних стопа ПДВ-а у БиХ – сажетак	2
Пројекције индиректних пореза за период 2011-2014	7
Порески третман нафте и нафтних деривата и њихови ефекти у БиХ и ЕУ	12
Порески потицаји за подизање конкурентности	21
Консолидовани извјештаји: ЈР, Институције БиХ, ентитети	26
Консолидовани извјештаји: Општа влада	29
Консолидовани извјештаји: Централна влада	30
Консолидовани извјештаји: Кантони	31

техничка обрада : Сулејман Хасановић, ИТ сарадник
лектор : Дарија Тошић, проф. англистике

Импликације увођења диференцираних стопа ПДВ-а у Босни и Херцеговини - сажетак

(др Динка Антић)

Увод

1. **Увођење диференцираних стопа ПДВ-а представља комплексну операцију са широким дијапазоном импликација.** Поред фискалних ефеката анализа треба да обухвати и микроекономске и макроекономске ефекте, који ће се на крају одразити и на економски раст, социјални положај грађана и, повратно, на фискалну позицију земље. Иницијативе је потребно сагледати и у свјетлу усклађивања легислативе из подручја ПДВ-а у БиХ са европским директивама и најбољом праксом, али и у контексту реформских и стратешких одређења ЕУ, имајући у виду да ће се за БиХ временски хоризонт за прилагођавање обавезама из *acquis*-а од момента добијања кандидатског статуса подударити са периодом имплементације нове пореске стратегије ЕУ до 2020.г.

Правни оквир и пракса ЕУ и развијених држава

2. **Еволутивни пут политике стопа ПДВ-а у ЕУ показује континуирано дјеловање Европске комисије и Савјета с крајњим циљем елиминације снижених стопа ПДВ-а у чланицама.** Појава дисторзија на тржишту ЕУ, са ерозијом прихода од ПДВ-а, која је ескалирала након отварања јединственог тржишта ЕЗ (1992) и процеса ширења Заједнице, угрозила је достигнути степен хармонизације ПДВ-а на нивоу ЕЗ. У циљу остварења већег степена конвергенције политике стопа ПДВ-а на нивоу ЕУ у протеклих двадесет година донесене су мјере које подразумевају следеће: напуштање нулте стопе ПДВ-а, прописивање максимално двије снижене стопе, детерминисање минималне снижене стопе ПДВ-а у висини од 5%, прописивање листе добара и услуга на које се могу примијенити снижене стопе, укидање дерогација или максималну рационализацију до тада стечених привилегија, уз увођење временског ограничења трајања примјене нулте или снижених стопа.
3. **Иако велика већина чланица у својим ПДВ системима и данас има диференциране стопе ПДВ-а, у принципу, примјена снижених, поготово нултих стопа ПДВ-а, је ограничена јер се из године у годину опсег повлаштених добара и услуга све више сужава.** Осим Данске, која има јединствену стопу, једну снижену стопу има 11 чланица, двије стопе 13 чланица, док двије (Луксембург и Ирска) имају три снижене стопе. Нулту стопу у својим системима и даље има 7 чланица. Међутим, нулта стопа се примјењује на строго ограничен опсег добара, у четири чланице, углавном на новине и периодику, док само три чланице (Ирска, Малта и В. Британија) примјењују нулту стопу на шири дијапазон добара/услуга из дозвољене листе добара/услуга. Поменуте три земље су острвске, што умањује мобилност добара, тако да примјена нултих стопа ПДВ-а има занемарив дисторзивни учинак на заједничко тржиште Уније и на настанак прекограничних ланчаних превара.
4. **Појавом глобалне економске кризе рационализација броја, висине и опсега снижених стопа ПДВ-а постаје најважнија мјера антикризних националних политика великог броја чланица ЕУ.** Одређујући се за снажније опорезивање потрошње, како би у најкраћем времену могле затворити или барем ублажити фискалне дефиците, 15 чланица је у посљедњих двије и по године повећало снижене стопе, укинуло нулте стопе или смањило опсег добара на које се ове стопе примјењују, док је 13 чланица повећало стандардну стопу ПДВ-а. С обзиром на планирана повећања стопа у наредне двије године просјечна стандардна стопа у ЕУ ће се повећати са 19,5% из 2008.г. на 21% у 2013.г.

5. **Нова стратегија ПДВ-а, као саставни дио нове пореске стратегије ЕУ до 2020.г. политику ПДВ-а ставља у функцију два циља: (1) краткорочног - фискалне консолидације и бржег економског опоравка, и (2) дугорочног – економског раста и снажења конкурентности.** Према процјенама Комисије чланице због снижених стопа и ослобађања успију наплатити тек 55% потенцијалних прихода од ПДВ-а. Концепт идеалног система ПДВ-а, којег данас заговарају ЕУ, ОЕЦД и ММФ, темељи се на јединственој стопи ПДВ-а, широј пореској основици и минималном опсегу ослобађања. Систем ПДВ-а са наведеним карактеристикама може осигурати максимално могућу неутралност опорезивања ПДВ-ом и повећати ефикасност убирања ПДВ-а без повећања фискалног оптерећења. Ширењем пореске основице и смањењем стандардне стопе ПДВ-а значајан дио сиве економије биће укључен у регуларне токове, јер ће „трошкови“ избјегавања плаћања ПДВ-а и пословања „на црно“ постати већи од износа обавезе за ПДВ. Коначно, ниже јединствене стопе имају мањи регресивни учинак на грађане с мањим доходима него што то данас имају високе стандардне стопе ПДВ-а на трошкове енергената, комуналија, комуникација и др. који чине претежни дио трошкова већине домаћинства.

Систем ПДВ-а у Босни и Херцеговини

6. **Имплементација система ПДВ-а са једном стопом у БиХ логичан је наставак тренда у развоју система ПДВ-а у свијету у посљедње двије декаде.** На основу препорука ММФ-а и лоших искустава чланица ЕЗ и других земаља са „зрелим“ системима ПДВ-а са диференцираним стопама већина земаља свијета која је у посљедњих 20-так година уводила ПДВ-е се определијелила за јединствену стопу ПДВ-а. Након негативних искустава са диференцираном стопом ПДВ-а у посљедње вријеме неколико земаља је најавило повратак на јединствену стопу (Чешка од 2013., Швајцарска од 2017.), а неке су спровеле озбиљна истраживања ефеката унификације стопа (В. Британија).
7. **Компаративна анализа ефикасности система ПДВ-а у БиХ и чланица ЕУ указује на чињеницу да је систем ПДВ-а у БиХ далеко ефикаснији.** Најважнији фактор ефикасности ПДВ-е система у БиХ јесте управо постојање јединствене стопе, која је умјерене висине (тренутно само двије чланице ЕУ имају стандардну стопу ПДВ-а која је нижа од стопе у БиХ) и која оставља мањи простор за ПДВ преваре.
8. **Досадашња искуства чланица ЕУ и анализе Европске комисије и ММФ-а показују да диференциране стопе ПДВ-а производе низ универзалних импликација,** које се могу очекивати и у случају БиХ:
- постојање двије или више стопа ПДВ-а угрожава избор потрошача, а тиме и избор произвођача;
 - произвођачи увијек настоје да прилагоде цјеновну политику до „прага издржљивости потрошача“, те ће настојати да максимално пренесу повишену стопу на потрошаче, што ће анулирати било какво снижавање цијена на артикле који су у режиму ниже стопе;
 - користи од ниже стопе неће имати само сиромашнији слојеви, већ и богати слојеви друштва;
 - повлаштени порески третман добара дискриминирајући је за произвођаче супститута;
 - више стопа ПДВ-а отвара простор за пореске преваре, највише због проблема дефинисања добара или услуга које су у повлаштену режиму, с обзиром на широк дијапазон производа и „сиве зоне“ које постоје у таквом асортиману добара, али и због раста стандардне стопе;

- виша стопа ПДВ-а неће донијети очекивани раст прихода, док ће истовремено значајно порастити трошкови администрирања двије стопе.

9. **Увођење диференцираних стопа ПДВ-а у БиХ произвешће следеће импликације:**

- **фискалне**
- **микроекономске**
- **макроекономске.**

Фискалне импликације

10. **Фискалне импликације подразумевају (1) губитак прихода од ПДВ-а на добра/услуге које су под повлаштеним пореским режимом и (2) повећање расхода буџета БиХ за УИО услед веће сложености администрирања и контроле обвезника.** У случајевима увођења нулте стопе или снижених стопа од 5% или 8% на основне животне намирнице, лијекове, санитарски материјал и ортопедска помагала, инпуте за пољопривреду, папир за графичку индустрију, књиге и новине различити модели за израчун губитака прихода од ПДВ-а показују следеће распоне губитака прихода од ПДВ-а:

	мил КМ		
	0%	5%	8%
MIN	548	387	290
MAX	1,348	852	714

Максимални износи губитака подразумевају ситуацију примјене нулте или снижених стопа на сва добра која су била ослобођена или са нижом стопом у систему пореза на промет.

11. **Уколико се након увођења диференцираних стопа жели задржати исти ниво прихода од ПДВ-а нужно је повећати стандардну стопу на сва остала добра и услуге.** Стандардну стопу такођер треба повећати и за процјену губитка прихода због пореске евазије. Висина нове стандардне стопе у случају примјене нулте, снижених стопа од 5% и 8% у БиХ је процијењена у следећим распонима:

	0%	5%	8%
MIN	20.81%	19.68%	19.02%
MAX	30.91%	26.82%	24.36%

12. **Увођење диференциране стопе ПДВ-а у БиХ представља сложену техничку операцију која подразумева постојање разрађеног динамичког плана имплементације и правовременог осигурања правних, оперативних, ИТ, материјално-техничких и финансијских претпоставки.** Према процјенама УИО потребно је најмање двије године да се све припреме успјешно окончају. Надаље, УИО процјењује да је због сложености администрирања и контроле ПДВ-а у случају примјене двије стопе потребно запослити додатних 110 службеника у Сектору за порезе, те најмање 10 додатних информатичара. Како би пројекат успио потребна је и максимална ангажованост низа институција на нивоу БиХ и у ентитетима у сложеном поступку доношења измјена легислативе из подручја ПДВ-а.

Микроекономске импликације

13. **Пословање са двије стопе ПДВ-а доводи до повећања трошкова поштивања ПДВ прописа на страни обвезника.** Ови трошкови укључују трошкове прилагођавања ИТ

система и евиденција, трошкове континуираног одржавања података о артиклима који обухватају и стопу ПДВ-а, трошкове додатног ангажовања рачуновођа и другог административног особља које води евиденције нужне за обрачун ПДВ-а и попуњавање ПДВ-е пријаве, трошкове у вези додатне комуникације са УИО. Поред тога, обвезници ПДВ-а у БиХ ће имати и додатне трошкове прилагођавања фискалних система и каса.

14. **Повећањем стандардне ПДВ стопе, као неминовне посљедице увођења снижене стопе, погоршава се положај малих фирми које нису у систему ПДВ-а.** Субјекти који су изван система ПДВ-а, а који набављају своје инпуте од обвезника ПДВ-а, биће погођени већим трошковима набавке, будући да не могу да одбију улазни ПДВ-е из својих набавки. Могућност преваљивања већих трошкова набавки на крајњег потрошача су ограничене, те се може очекивати да ће велики број малих фирми бити суочен са проблемом продаје добара, што може даље погоршати њихов положај на тржишту, угрозити њихов опстанак и довести до затварања радњи и губљења радних мјеста.
15. **Повећање стандардне ПДВ стопе може довести до повећања цијена услуга које су ослобођене у систему ПДВ-а (финансијске услуге, услуге осигурања, поштанске услуге).** Наведени сектори набављају своје инпуте од обвезника ПДВ-а и највећи дио улазног ПДВ-а не могу да одбију од евентуалне пореске обавезе за преостали дио опорезивог промета, те га преваљују преко већих цијена својих услуга на комитенте, што на крају угрожава ликвидност, повећава расходе финансирања и умањује добит купаца услуга.

Макроекономске импликације

16. **Повећавање стандардне стопе ПДВ-а довешће до раста цијена и фискалног оптерећења грађана, контракције потрошње и економских активности, што ће одложити излазак из кризе и успорити очекивани темпо економског раста БиХ.** Досадашња пракса трговаца у свијету, али и у БиХ у сличним ситуацијама када су се мијењале стопе пореза, је потврдила постојање два модела понашања трговаца:
 - **повећање стопе ПДВ-а изазива већи пораст цијена него што износи само повећање стопе,** будући да трговци најчешће искористе прилику да под плаштем пораста стопе повећају и своју добит;
 - **смањење стопе ПДВ-а најчешће не доводи до смањења продајне цијене за износ укинута пореза,** на начин да један дио смањења иде у корист потрошача, у виду мање цијене него што је била прије смањења стопе, а други у корист обвезника, у виду веће марже. У случају да је у питању добро монополског карактера, локално добро или добро нееластичне потражње тада трговци могу и задржати исте цијене без обзира на смањење или укидање ПДВ-а, јер купци или немају другог избора или је куповина добра изван мјеста становања неисплатива у односу на могуће уштеде на ПДВ-у.
17. **Повећање стандардне стопе ПДВ-а довешће до повећања расхода институција јавног сектора.** Посљедице ће осјетити и социјални и здравствени сектор, јер се може претпоставити да ће трошкови осталих инпута, попут енергената, медицинске и друге опреме, материјалних трошкова и трошкова услуга премашити позитивне ефекте увођења ниже стопе ПДВ-а на одређену храну, лијекове и санитарски материјал.
18. **На макроекономском плану пораст цијена финансијских услуга дјелује на укупан ниво цијена.** Раст цијена ових услуга неповољно утиче и на мале фирме које нису у систему ПДВ-а, али и на грађане у погледу повећања цијене кредитирања и трошкова које они имају у трансакцијама са банкама. Раст цијена финансијског сектора, пошта и сектора осигурања негативно утиче и на финансирање пословних активности и

инвестирање, раст запослености и економски раст, док код грађана негативно дјелује на приватну потрошњу, која је ионако тешко погођена економском кризом, а чији раст је нужан да би се подстакнуо раст економије. На крају, каскадним ПДВ-ом је погођен и јавни сектор који се у циљу превазилажења финансијских проблема код усклађивања прилива прихода и одлива расхода редовно задужује код комерцијалних банака.

19. **Увођење диференцираних стопа ПДВ-а негативно ће се одразити на конкурентност БиХ, инвестиције и улагања.** Административна и пореска комплексност БиХ би у том случају била додатно повећана, што би се негативно одразило на индексе конкурентности БиХ, атрактивност БиХ за улагања и перцепцију инвеститора, кредитора и пословне заједнице о пословном амбијенту у БиХ.
20. **Неминовно повећање стандардне стопе ПДВ-а ће смањити фискалну конкурентност БиХ** у погледу кориштења свих предности које умјерене стандардне стопе ПДВ-а на акцизна и остала добра имају за превознике добара, потрошњу особа у транзиту и туристичку потрошњу.

Социјалне импликације

21. **Анализе и истраживања су показале да су диференциране стопе најнеефикаснији начин да се помогне сиромашним домаћинствима.** Студије ЕУ, ММФ и ОЕСД су потврдиле да се диференцираним стопама ПДВ-а не може значајније побољшати социјални положај становништва, а да је крајњи нето ефекат те мјере, који узима у обзир и буџетске ефекте на страни пореске администрације, обвезника и грађана, негативан. Штавише, **смањење стопа ПДВ-а представља расипање ограничених средстава буџета која се могу много ефикасније користити циљаним трансферима и субвенцијама према социјално угроженим категоријама становништва.**

Напомена:

Интегрални текст „Студије о импликацијама диференцираних стопа ПДВ-а у БиХ“ доступан је на веб страници: www.oma.uino.gov.ba

*Свим нашим сарадницима у министарствима финансија БиХ,
Федерације БиХ, Републике Српске, Брчко Дистрикта, кантона,
општина и ванбуџетских фондова,
као и свим читаоцима,
желимо срећну и успјешну Нову 2012. годину!*

Пројекције прихода од индиректних пореза, 2011-2014

(Припремила: Александра Регоје)

Текући трендови

Први ефекти глобалне економске кризе у Босни и Херцеговини осјетили су се крајем 2008. године. Пад економске активности и потрошње становништва одразили су се и на јавне приходе БиХ. У задњем кварталу 2008. године забиљежен је пад прихода од индиректних пореза, који се наставио током цијеле 2009. године. Додатне ефекте на приходе донијеле су и одредбе Привременог споразума о стабилизацији и придруживању БиХ (ССП) са Европском унијом које су ступиле су на снагу 1.7.2008. године. Оне доносе значајне ефекте на убирање индиректних пореза обзиром да прописују укидање царина на увезену робу поријеклом из ЕУ, истовремено или постепено, према уговореној динамици до 2013. године. Пад прихода од царина је био највише изражен у 2009. години, јер су у тој години, поред ефеката друге фазе смањивања царинских стопа (од 1.1.2009) били укључени и одложени ефекти смањења царина из прве фазе (због почетка примјене Споразума од половине 2008. године).

Табела 1.

Област измјене политике	Ефе кат	2008				2009				2010				2011				
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	
ССП- царине	↓			1	2					3				4				
дуван	↑							1		2				3				
путарина	↑																	
царинско евид.	↓																	

У табели 1. дат је преглед најзначајнијих ефеката измјена политика у области индиректног опорезивања у протеклих неколико година. Тамнијом бојом обиљежени су периоди у којима су поједине измјене политика опорезивања имале највеће ефекте на динамику прихода (посматрано у/у-1), а бројевима фазе укидања царина према одредбама ССП-а, односно фазе усклађивања стопа акциза у БиХ са минималним стандардима у ЕУ.

Упркос ефектима измјене политике у области акциза и путарине у које су ступиле на снагу другом полугодишту 2009. године, услед смањења готово свих компоненти бруто друштвеног производа, као и ефеката смањења царинског оптерећења, на крају 2009. године је забиљежен пад прихода од индиректних пореза у износу од 9,9%. У 2010. години је поново наступио растући тренд прихода. У поређењу са претходном годином, прикупљено је за 8,3% више прихода од индиректних пореза. Заустављање негативног тренда из 2009. године резултат је постепене стабилизације и опоравка привреде, као и ефеката измјене стопе посебне акцизе на дуван почев од 1.1.2010. године. Треба, такође, имати у виду и одложене ефекте измјене стопе путарине, као и ефекте измјене стопе акцизе на дуван од 1.7.2009. године, а који су се испољили у прва два квартала 2010. године.

У првих десет мјесеци 2011. године остварен је раст бруто прихода од индиректних пореза од 7% у односу на исти период претходне године, али је, због снажног раста поврата, нето раст прихода у истом периоду износио 4,6%. Наставку позитивног тренда поново су допринијели ефекти измјене политике опорезивања дувана, односно поновно повећање посебне акцизе на дуван од почетка године. Са друге стране, измјене Закона о царинској политици (укидање царинског евидентирања), које су ступиле на снагу у октобру 2011. године, донијеће негативне ефекте на приходе у наредном периоду.

Пројекције

Пројекције прихода од индиректних пореза за период од 2011. до 2014. године базиране су на следећим поставкама:

- a. прогнозама макроекономских показатеља израђеним од стране Дирекције за економско планирање (ДЕП) за поменути период,
- b. даљој примјени Споразума о стабилизацији и придруживању у складу са динамиком смањења и укидања царина на увоз добара поријеклом из ЕУ,
- c. примјени чл. 21 Закона о акцизама, који подразумијева континуирано усклађивање стопа акциза у БиХ са минималним стандардима у ЕУ,
- d. измјене Закона о царинској политици БиХ - укидање царинског евидентирања у висини од 1% царинске вриједности, почев од октобра 2011.године (на цјелокупан увоз).

Пројекције укључују ефекте повећања посебне акцизе на дуван у 2012. години са 0,45 на 0,60 КМ по паковању, као и планираног континуираног повећања исте у свакој наредној години за 0,15 КМ по паковању цигарета.

Према прелиминарном извјештају УИО по врстама прихода у периоду од јануара до октобра 2011. наплаћено је, по одбитку поврата, 4,128 млрд КМ индиректних пореза. Овај износ је укључује и сса 24,6 мил КМ наплаћених прихода који су остали неусклађени након усклађивања уплата на ЈР са поднесеним пријавама/декларацијама у модулима ИТ система УИО.

Уважавајући текуће трендове, историјска кретања и сезонске шеме, уз корекцију за једнократне ефекте поврата индиректних пореза пренесених из претходних година, који се процјењују на 0,7% прихода из 2010.г., очекује се да ће се у 2011. години наплатити 4.994,9 мил КМ прихода од индиректних пореза или 4% више него у 2010. години.

Према пројекцијама за 2012-2014, у наредном периоду очекује се наставак тренда раста индиректних пореза из 2010. и 2011. године. На основу текућих трендова, прогноза макроекономских показатеља и процјена ефеката законских измјена у сфери индиректног опорезивања, у 2012., 2013. и 2014. години пројектован је раст индиректних пореза у висини од 4,3%, 5,3% и 6,1% респективно (табела 2).

ПДВ

Према прелиминарном извјештају УИО, у првих десет мјесеци 2011. године наплаћено је за 8,2% више бруто прихода од ПДВ-а него у истом периоду претходне године. У истом периоду евидентиран је и снажан раст поврата који је умањио нето ефекте раста прихода од ПДВ-а. Ефекти поврата на нето наплату прихода од ПДВ-а додатно су појачани преносом дијела захтјева за поврат из 2010.г. у 2011.г.

У 2011. години очекује се нето наплата прихода од ПДВ-а у износу од 3.150 мил КМ, што је за 5,1% више него у претходној години. На основу пројектованог раста потрошње, увоза и извоза у наредном трогодишњем периоду пројектован је раст нето прихода од ПДВ-а по стопама 4%, 5% и 5,5%.

ПРОЈЕКЦИЈА ПРИХОДА ОД ИНДИРЕКТНИХ ПОРЕЗА (2011-2014)

(у мил КМ)

Новембар 2011

	Врста прихода (нето)	2010	2011	2012	2013	2014		2011	2012	2013	2014
I	ПДВ	2.996,2	3.150,0	3.277,0	3.441,1	3.630,2		5,1%	4,0%	5,0%	5,5%
II	Акцизе	1.171,5	1.254,8	1.387,7	1.497,9	1.607,1		7,1%	10,6%	7,9%	7,3%
III	Царине	295,9	272,5	224,3	214,4	235,2		-7,9%	-17,7%	-4,4%	9,7%
IV	Путарина	305,5	287,6	293,6	305,4	320,0		-5,9%	2,1%	4,0%	4,8%
V	Остало	33,7	30,0	26,8	26,9	27,1		-11,0%	-10,7%	0,4%	0,7%
VI	УКУПНО	4.802,9	4.994,9	5.209,3	5.485,7	5.819,6		4,0%	4,3%	5,3%	6,1%
VII	Путарина (0,10 КМ/л)	-122,4	-115,0	-117,4	-122,2	-128,0		-6,0%	2,1%	4,1%	4,7%
VIII	СРЕДСТВА ЗА РАСПОДЈЕЛУ	4.680,5	4.879,9	5.091,9	5.363,6	5.691,6		4,3%	4,3%	5,3%	6,1%

Табела 2.

Акцизе

Према прелиминарном извјештају УИО, у периоду од јануара до октобра 2011. године наплаћено је за 8,8% више бруто прихода од акциза него у истом периоду претходне године. Раст акциза узрокован је првенствено снажним растом прихода од акциза на дуван. До краја године се очекује нето наплата у износу од 1.254,8 мил КМ, што је за 7,1% више него у претходној години.

Пројекције прихода од акциза у наредним годинама (2012-2014.године) базиране су на ДЕП-овим пројекцијама макроекономских показатеља, првенствено реалног раста потрошње и бруто друштвеног производа. Пројекције акциза на дуван укључују ефекте повећања посебне акцизе на дуван у свакој наредној години за 0,15 КМ по паковању цигарета, а пројекције акциза на нафту узимају у обзир трендове у промјени структуре потрошње деривата у корист оних који су мање опорезовани акцизом (дизел, лож-уље), односно у корист деривата на које се не плаћа путарина или се може остварити поврат акцизе (лож-уље).

Путарина

Тренд снажних мјесечних стопа раста путарине, узрокован ефектима повећања стопе са 0,15 на 0,25 КМ/л од 1.7.2009, ограничен је друго полугодиште 2009. године и прво полугодиште 2010. године (табела 1). У првих десет мјесеци 2011. године забиљежен је пад бруто прихода од путарине за 4% у односу на исти период претходне године. Пројекције путарине за 2011. су кориговане пренесеним повратима путарине који се односе на друго полугодиште 2009.г., а чија је реализација започела тек крајем 2010.г¹. Очекује се да ће до краја 2011. године бити наплаћено 287,6 мил КМ нето прихода од путарине. У складу са макроекономским прогнозама ДЕП-а, у 2012., 2013. и 2014. години пројектован је раст ових прихода по стопама 2,1%, 4% и 4,8% респективно.

Графикон 1

¹ Ради се о поврату путарине рудницама, термоелектранама и жељезницама. У складу са Законом о акцизама наведени обвезници су ослобођени плаћања путарине. С обзиром да се каснило са утврђивањем количина које су ослобођене путарине за другу половину 2009.г. и, потом, са усвајањем provedбеног акта у вези са ослобађањем, УО УИО је донио одлуку о поврату путарине коју су ослобођени обвезници уплатили другој половини 2009.г. За фискалну 2010.г и надаље врше се ослобађања у складу са рјешењима ентитетских влада и одлукама УО УИО.

Царине

У 2011. години настављена је имплементација Споразума о стабилизацији и придруживању у складу са динамиком смањења и укидања царина на увоз добара поријеклом из ЕУ. Упркос томе, у првих десет мјесеци 2011.г. остварен је пад бруто прихода од царина од свега 3,1%, углавном из разлога што је велики дио увоза поријеклом из ЕУ већ под бесцаринским режимом, као и због снажног раста увоза у цјелини. Почев од мјесеца октобра 2011. године укинута је царинско евидентирање на цјелокупан увоз у висини од 1% царинске вриједности, што ће довести до смањења прихода у наредном периоду. У складу са поменутиим законским измјенама, текућим трендовима и прогнозама увоза и извоза пројектовано је да ће до краја године бити наплаћено 272,5 мил КМ нето прихода од царина.

На највећи дио увоза поријеклом из ЕУ већ су укинуте царине, а до 2013. године предвиђено њихово потпуно укидање, те се у наредном периоду по овом основу не очекују снажни ефекти на приходе од царина као што је то било на почетку имплементације ССП-а. Значајнији ефекти очекују се због потпуног укидања царинске евиденције. Узимајући у обзир наведено, као и пројектоване стопе раста увоза у наредним годинама (табела 3), у 2012. и 2013. години очекује се пад ових прихода од 17,7% и 4,4%, док се од 2014. години, након дужег временског периода, поново очекује раст ових прихода (9,7%).

Табела 3. Пројекција раста увоза

Година	2012	2013	2014
Пројекција раста увоза	7,9%	9,5%	9,7%

Извор: ДЕП, новембар 2011

Ризици по пројекције

С обзиром на основне поставке пројекција индиректних пореза и укупне економске услове у БиХ и у свијету остварење пројектованог нивоа прихода од индиректних пореза у периоду 2011-2014 је подложно сљедећим ризицима:

- (i) пројекције прихода од индиректних пореза уско су везане за пројекције макроекономских показатеља које је израдила Дирекција за економско планирање. Свако одступање ових параметара од пројектованих вриједности представља ризик за пројекције прихода;
- (ii) успоравање економског опоравка главних извозних партнера БиХ (ЕУ, земље СЕФТА) повећава ниво ризика за остварење макроекономских пројекција, а тиме и пројекција прихода од индиректних пореза у цјелини;
- (iii) континуирано повећање стопе посебне акцизе у циљу достизања минималних стандарда ЕУ доноси раст прихода од акциза на цигарете, али и повећани ризик од нелегалне трговине и кријумчарења.

Порески третман нафте и нафтних деривата и њихови ефекти у БиХ и ЕУ

(Аутор: Александар Ескић – макроекономиста у Одјелјењу)

Увод

Нафта тренутно представља једну од најважнијих роба у националној привреди БиХ. Доступност, цијена као и квалитет нафте и нафтних деривата условљавају темпо привредне активности скоро сваке националне привреде. Истовремено, потрошња и порески третман нафте и нафтних деривата² у одређеној мјери утиче и на висину јавних прихода тј. обим и темпо реализације активности од јавног интереса. Босна и Херцеговина не представља изузетак по овом питању. Стога, све јавне политике које се односе на нафту и нафтне деривате као и на друге комплементарне производе заслужују изузетну пажњу. Исто тако, може се устврдити да је изузетно важно благовремено реаговати и прилагођавати повезане јавне политике промјенама које се дешавају како на глобалном тако и на регионалном и локалном нивоу. Поред тога, не смије се заборавити да трговина нафтом и нафтним дериватима представља једну од најпрофитабилнијих дјелатности уопште. Босна и Херцеговина је добар примјер за то у смислу броја предузећа која се баве овом дјелатношћу као и броја бензинских станица у односу на број становника. Велико питање је да ли се на овај начин рационално користе национални ресурси.

Упоредо са еволуцијом ових јавних политика, потребно је константно повећавати степен разумјевања улоге и значаја ових производа који они заузимају у репродукционом циклусу националне привреде. Крајњи циљ, у овом смислу, би могао бити значај континуираног снабдијевања потрошача овим енергентом по најповољнијим цијенама, као и процјена могућих трошкова који могу настати уколико дође до дисторзије у овом тржишном сегменту. Истовремено, Босна и Херцеговина треба унапријеђење административних и техничко-технолошких капацитета како би се, с једне стране, коначни ефекти кориштења ових производа приближавали оптималном нивоу, а с друге стране, и адекватно и потпуно интегрисала у међународне токове.

Једна од основних карактеристика глобалног тржишта нафте је да се на страни потражње налазе све земље свијета док на страни понуде имамо само неке од њих. Резултат тога је да се развој привреда појединих земаља у значајној мјери ослања на експлоатацију налазишта нафте. Добар примјер за то је свакако Саудијска Арабија. У задње вријеме експлоатација нафте добија на значају у Руској Федерацији, Норвешкој и Азербејџану. Најбољи сценарио за земље произвођаче би био да максимирају своје приходе путем повећања цијена нафте. Али уколико цијена нафте пређе равнотежни ниво, онда долази до пада економске активности, посљедично пада потражње за овом робом и до смањења прихода земаља извозница. Тиме би се стимулисала употреба алтернативних енергената што би дугорочно угрозило позицију нафте као робе коју она заузима у савременом свијету. Уноточ свему, одавде би се могао извући закључак да земље произвођачи нафте и нафтних деривата остварују додатне користи осим оних чисто економских, и директно или индиректно остварују своје националне интересе које им омогућава чињеница да располажу нечим што је основни предуслов развоја тј. благостања остатка свијета.

Друга карактеристика је да се константно повећава потражња за овом робом на глобалном нивоу. Стога се велики људски напори, као и финансијска средства, улажу у откривању нових налазишта нафте како би понуда дугорочно могла да одговори захтјевима потражње. И не ради се само о откривању налазишта нафте, већ и о повезивању налазишта нафте са крајњим потрошачима. Двије трећине резерви сирове нафте су или на Блиском Истоку или

² УИО БиХ је прикупила приближно 750 милиона КМ само на име акциза и путарина на нафту и нафтне деривате у 2010. години

Русији, док се скоро 90% нафте троши у осталим регионима. Најчешћи начини допремања нафте до крајњих потрошача су путем нафтовода, поморским путем (танкерима) као и копненим путем (цистернама и жељезницом). Између налазишта нафте и крајњих потрошача се налазе и постројења за прераду нафте. Све ово указује на значај нафте, величину потребних улагања, текућих трошкова, ангажованог особља у свакој фази која прати пут од произвођача до крајњег потрошача у данашњем свијету оријентисаног ка нафти.

Истовремено, током посљедњих неколико деценија дошло је до хиперинфлације активности које имају за циљ повећање енергетске ефикасности. Обзиром да се нафта првенствено користи као енергент, настоји се максимизирати енергетска вриједност приликом експлоатације нафте и нафтних деривата. Дobar примјер за то је континуирано усавршавање мотора са унутрашњим сагоријевањем који из исте количине одређеног нафтног деривата испоручују већу снагу. Друга страна медаље је та што се константно повећава потреба за комфором и сигурношћу, што се негативно одражава на апсолутни ниво потрошње. Потрошњу нафте и нафтних деривата не треба посматрати одвојено од потрошње осталих енергената на макроекономском нивоу. Свака национална економија заправо има одређени портфолио енергената које троши за обављање својих активности. Посљедњих деценија еколошки аспект игра све значајнију улогу приликом избора енергената и начина његове експлоатације³. Тиме долазимо до тога да цијена, доступност, расположивост, поузданост, енергетска вриједност, дугорочна одрживост постојећих и нових технологија, као и најмање негативни еколошки учинци, су основне детерминанте које одређују портфолио потрошње енергената на нивоу националне привреде. Корпоративни, али и лични, интереси понекад су супротстављени јавном интересу и на тај начин се третман енергената удаљава од оптималног.

Улога и значај статистике у анализи тржишта нафте и нафтних деривата

Детаљна, потпуна, правовремена и поуздана статистика је есенцијалан предуслов за праћење ситуације у енергетском сектору, како на националном тако и на међународном нивоу. Енергетска статистика везано за понуду, промет, залихе, трансформацију и потражњу су основне величине на којима треба да се заснива било која одлука из области енергетске политике. На примјер, тржиште нафте – роба којом се највише тргује у свијету – треба пажљиво надгледати како би сви тржишни учесници знали у било којем времену шта је произведено, прометовано, ускладиштено и потрошено и од стране кога. У смислу улоге и значаја енергије у свјетском развоју могло би се очекивати да основне информације везане за енергетски сектор буду доступне и поуздане. Ово није увијек случај и чак се може примјетити пад квалитета, обухвата и правовремености статистике енергетског сектора током протеклих неколико година. Не постоји ефикасно рјешење које би спријечило постојећу ерозију статистике. Стога, јасно је да статистика и статистичари требају бити потпуно интегрисани у процес доношења одлука из области енергетске политике на националном нивоу. Исто тако, у наставку указаћемо на проблем везе између масе и запремине одређеног деривата нафте. Треба нагласити да је густоћа промјенљива физикална особина, која се

³ Оно што је интересантно је то да, иако постоји заједничко разумијевање да енергију добијену сагоријевањем угља прати низ негативних импликација по човјекову околину (екстерналије), она и даље нема алтернативу с обзиром на велика налазишта угља у Сјеверној Америци (посебно држава Вајоминг) и вишеструко нижу јединичну цијену коштања (2 цента по MWh) у односу на друге изворе енергије. Слична ситуација је и са нуклеарном енергијом посебно када се пореди са соларном енергијом која се сматра једном од `најчистијих`. Понуђена рјешења кретала су се у два смјера; једна група рјешења се односила на унапређење архитектуре јавних установа посебно са циљем смањења потрошње енергије као и уштедама потрошње воде (јер око 90% цијене воде чини заправо трошак енергије) док друга група рјешења се односила на буџетску подршку изградње инфраструктуре прилагођене за кориштење соларне енергије. Истичала се предност дугорочне самоодрживости ових инвестиција јер би се произведени вишкови енергије `убацивали у мрежу`, али се као главни недостатак истицао велика почетна улагања која би знатно оптеретила буџете домаћинстава. Извор: Семинар о енергетској ефикасности, Friday Center, Универзитет у Сјеверној Каролини (Chapel Hill), 2005.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

мијења се са промјеном температуре. Уколико се повећава температура густоћа се смањује и обрнуто. Из дефинисане густоће изводи се и математички образац:

$$C = M / V \quad \text{kg/m}^3$$

гдје је: C – густоћа, M – маса, V – запремина⁴.

Текући трендови у структури потрошње деривата нафте као и кретање прихода

Из Графикана 1 да се закључити да је укупна потрошња деривата нафте достигла свој врхунац у 2009. години⁵. Од тада потрошња биљежи негативан тренд и то тако што тај пад у 2010. години износи нешто мање од 5%. Користећи наведене изворе за факторе конверзије масе у запремину, може се констатовати да је дошло до благог пада укупне количине нафтних деривата за првих девет мјесеци текуће године у односу на исти период претходне године. Процјењујемо да ће укупна количина потрошње нафтних деривата бити на приближно истом нивоу као и претходне године, али уз битно измијењену структуру.

Наиме, евидентан је пад потрошње безоловног моторног бензина у 2010. години од преко 9%. Негативан тренд је настављен и у 2011. години тако се биљежи даљи пад потрошње овог деривата за додатних скоро 8% за прва три квартала ове године.

Битно је напоменути да је за првих девет мјесеци 2011. године на страни увоза дошло до пада од око 5% овог деривата нафте док су испоруке домаћег произвођача мање за скоро 11%.

На Графикону 2 уочава се континуиран раст учешћа дизела, као и ложивих уља, у структури потрошње нафтних деривата. Ствари мало другачије изгледају када се посматрају апсолутни износи. Према подацима УИО, дошло је до пада потрошње дизела од око 5% у 2010. години,

⁴ Примјер: Моторни бензин МБ-98 допремљен је ауто-цистерном.

У рафинерији је измјерена густоћа на 15°C 0,773 g/mm³ и масе 21.250 kg, односно 27.490 l, којом количином и рафинерија задужује примаоца.

Мјерењем код примаоца смо установили да густоћа износи 0,779 g/mm³, на температури од 10°C.

Из таблица налазимо коефицијент корекције за густоћу 0,773 да је 0,000755.

$$0,000755 \times 5 = 0,00377$$

Према томе густоћа на 15°C износи :

$$0,779 - 0,00377 = 0,7752 \text{ g/ml}$$

Дијелењем масе наведене у отпремном документу са добивеном густоћом добивамо количину у литрама коју треба запамтити:

$$21.250 / 0,7752 = 27.412 \text{ l}$$

Са овом количином се задужује прималац робе, уз констатацију да је допремљено 78 l мање него што пише у отпремном документу.

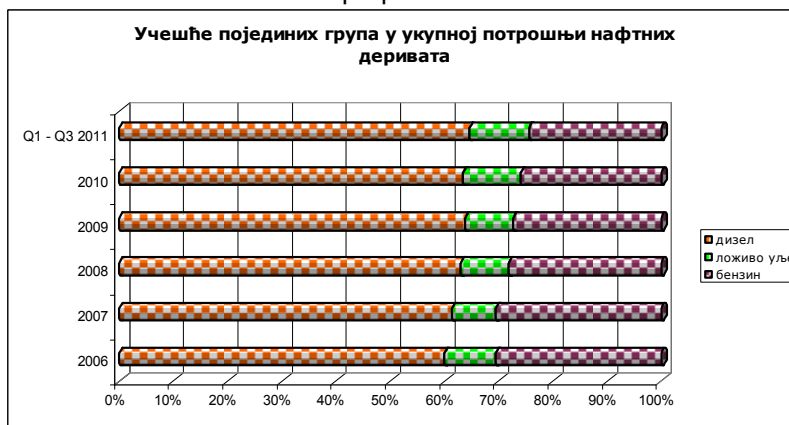
⁵ Приликом анализе кориштени су следећи извори за конверзију масе (kg) деривата нафте у запремину (литре): Energy Statistics Manual, OECD/IEA, 2004, страна 181, као и Упутство о пословању на бензинским станицама ПЕТРОЛ-а, 2008, табела 2. Исто тако напомињемо да су на коначне износе битно утицали растући утицај роба евидентираних на позицијама 2710 19 41 10, 2710 19 45 10 и 2710 19 49 10 – лож уље екста лако - важеће Царинске тарифе БиХ. Наиме, ради се о производима који по свом хемијском саставу спадају у категорију гасних уља, али се користе у сврху загријавања те се порески третирају као ложива уља што је уједно у складу са начелима европске праксе. То заправо значи да се на ове производе обрачунава и плаћа само акцизна обавеза од 0,30 KM/l.

док је током прва три квартала текуће године потрошња дизела забиљежила пораст од скоро 2% у односу на претходни период. Оцјењујемо да ће потрошња дизела до краја године минимално бити на прошлогодишњем нивоу. Потрошња ложивог уља тј. деривата нафте који се користи за загријавање биљежи највећи пораст. У 2010. години он је износио скоро 15% док за првих девет мјесеци износи преко 14%. Оцјењујемо да ће укупна потрошња овог деривата у текућој години премашити 16% у односу на претходну 2010. годину.

Графикон 1

Графикон 2

Поставља се питање шта је узроковало овако снажне осцилације у потрошњи посматраних деривата нафте током анализираних периода. Један од разлога је свакако цијена. На Графикону 3 приказано је кретање просјечне цијене деривата нафте. Потребно је подсетити на нагли пораст цијене нафте на свјетским тржиштима крајем 2007. године. Потом цијена нафте наставља да расте и достиже свој врхунац током 2008. године. Тада долази и до испољавања неравнотежа на свјетским финансијским тржиштима што се убрзо рефлектује и на привредна кретања многих националних економија. Ефекат реакције свјетских лидера, у смислу цијене нафте и нафтних деривата, огледа се у нагом снижавању цијене нафте током 2009. године како би спријечили пад привредних активности са којима су се суочавале многе економије свијета. Међутим, то је било кратког даха. Цијена нафте наставља да расте и поново се приближава граници од 100\$ по барелу током 2010. године да би током 2011. године и прешла границу од 100\$ по барелу.

Исто тако, из Графикона 3 види се да се просјечна цијена увезених нафтних деривата у БиХ кретала око нивоа од 0,70 КМ током 2009. године, да би у само двије године достигла ниво од преко 1,10 КМ што представља пораст од преко **50%**. Стога, сасвим очекивано, посебно у

контексту глобалних економских кретања, оцјењујемо да ће доћи до пада укупне количине за око 5% у истом периоду.

Графикон 3

Графикон 4

На Графикону 4 дата је структура прихода од опорезивања нафтних деривата. У 2009. години се јавља нова врста прихода, а то је накнада за аутопутеве која износи 0,10 KM по литри деривата⁶. До тада је однос између акцизе и накнаде за путеве (0,15 KM) износила приближно 70:30. Са увођењем накнаде за аутопутеве овај однос се мијења тако да опада релативно учешће акцизе на деривате нафте. Напомињемо да усљед пада потрошње бензина и пораста потрошње ложивог уља, екстра лаког и лаког специјалног, опада просјечна акциза по литри деривата, али се смањује и значај путарине обзиром да се она не плаћа на ложива уља тј. деривате нафте који се користе за загријавање. Истовремено, Закон је предвидио

⁶ Закон о акцизама БиХ (Службени гласник БиХ, 49/09)

ослобађање плаћања путарине на дизел гориво које се користи за потребе рудника, термоелектрана⁷ и жељезница у количини коју одреди Управни одбор УИО на приједлог влада ентитета и Брчко дистрикта. Ове количине се крећу на нивоу од око 1,50% од укупне количине потрошње дизела. Даље, законодавац је дао физичким и правним лицима могућност поврата акцизе плаћене на лож уље које се користи за загријавање стамбених и пословних објеката и објеката за пољопривредну производњу.

Услед свега наведеног приходи од потрошње нафтних деривата за првих девет мјесеци текуће године су мањи за око 3,5% у односу на исти период претходне године, уз напомену да су приходи од путарине забиљежили оштрији пад од скоро 4%.

Еволуција пореског третмана деривата нафте ЕУ

Вијеће ЕУ је 16.12.2008. усвојило Директиву 2008/118/ЕС која се тиче општег оквира везано за акцизне обавезе на енергенте, чиме је Директива 92/12/ЕЕс стављена ван снаге која је до тада важила. У доњој табели дат је преглед кретања висине акцизне обавезе на деривате нафте на нивоу ЕУ, као и упоредни приказ у којој мјери БиХ испуњава постојеће минималне стандарде у овом смислу.

у еврима на 1000 литара	Од 01.01.2004. ЕУ	Од 01.01.2010. ЕУ	Од 01.07. 2009. БиХ	%
Безоловни моторни бензин (2710 11 31, 2710 11 41, 2710 11 45, 2710 11 49)	359	359	307	85
Дизел гориво и гасна уља (од 2710 19 41 до 2710 19 49)	302	330	281	85

У наставку дат је преглед реакција одабраних земаља ЕУ на пораст цијене нафте и нафтних деривата на свјетском тржишту и на знакове озбиљног успоравања економских активности, а са циљем одржавања конкурентности својих националних економија. Све земље, са изузетком Словеније, су се одлучиле на повећање акцизне обавезе на деривате нафте. Претпостављамо да је један од главних разлога управо био смањење текућих и акумулираних фискалних дефицита. Међутим, управо су на тај начин створили додатан притисак грађанима и привредним субјектима, који морају да се боре са новим повећањем цијена.

На Графикону 6 приказано је кретање просјечне пондерисане малопродајне цијене Еуросупера 95 и Еуродизела у посматраном периоду. Слично стању у БиХ, и на нивоу ЕУ примјећује се да цијене ових нафтних деривата послје наглог раста током 2008. године нагло падају почетком 2009. године и од тада континуирано расту, док цијена Еуросупера 95 половином 2011. године премашује ниво из 2008. године.

Занимљиво је видјети како се кретала малопродајна цијена одабраних деривата нафте у Грчкој током првих 6 мјесеци 2010. године. Тим прије ако се узме у обзир све што се дешавало након тога у овој земљи. Један од основних разлога повећања малопродајне цијене је одлука грчких власти да од 15.03.2010. године повећају стопу ПДВ-а са 19% на 21%. Ова стопа се односила и на нафтне деривате. Основни мотив је био да се што брже консолидују јавне финансије. Потом слиједи нова одлука власти да од 01.07.2010 додатно повећају стопу ПДВ-а са постојећих 21% на 23%. То се одразило на укупно повећање малопродајне цијене деривата нафте за преко 30% у року од свега 3-4 мјесеца.

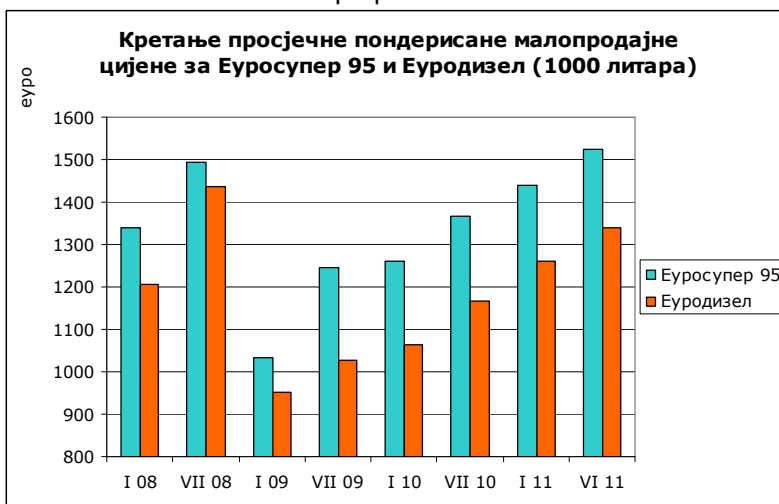
⁷ Трансформациони сектор

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

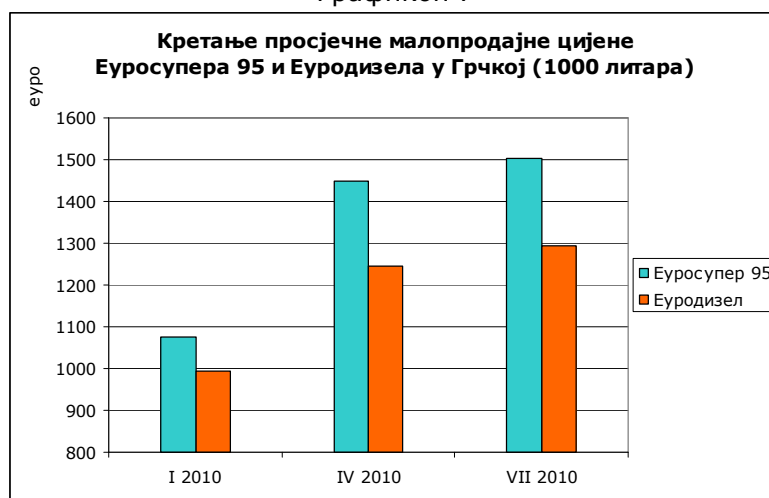
Графикон 5

Графикон 6

Графикон 7

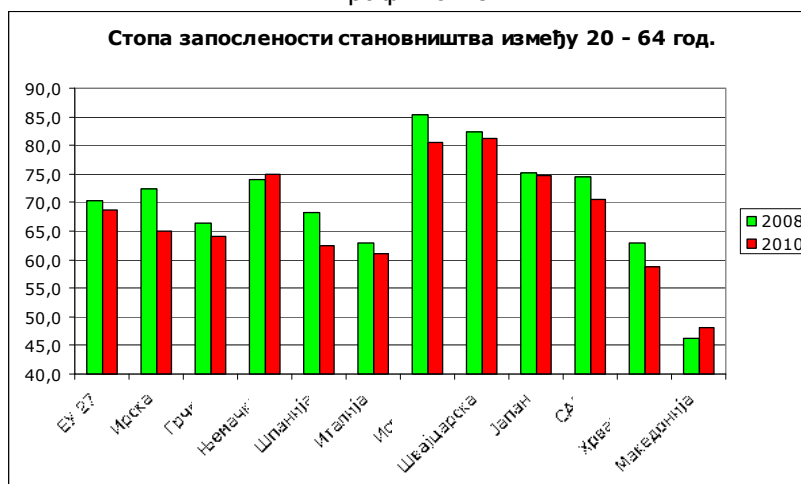

Европа 2020 – Стратегија за паметан, одржив и инклузиван раст - *наставак*

Потреба за трансформацијом Европске уније се намеће као императив. Криза, која траје већ неколико година, озбиљно је уздрмала темеље, како земаља чланица појединачно, тако и цијеле заједнице. Године економског раста и друштвеног развоја су иза нас. Структурне слабости су избиле у први план. Окружење се мијења веома брзо и главни изазови су ток процеса глобализације, појачана потражња за ресурсима и интензиван процес старења становништва. Издвајамо три основна циља које Комисија предлаже у оквиру Стратегије ЕУ:

→ **75%** становништва између 20-64 године треба бити запослено

Графикон 8

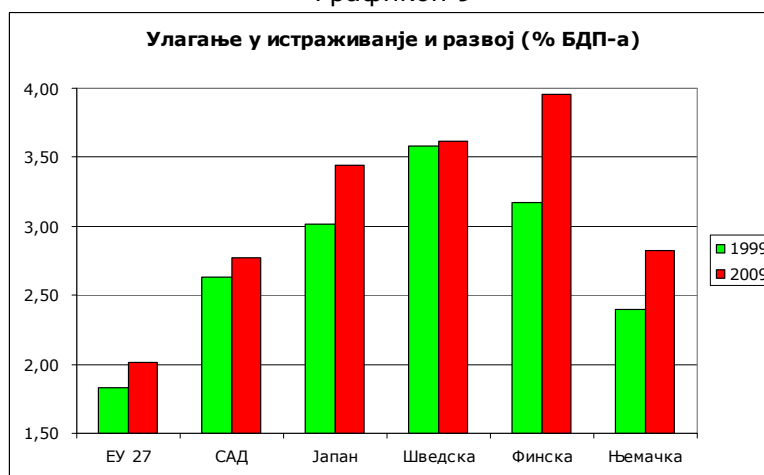

Извор: Еуростат

На горњем графикону најјасније се виде размјере утицаја кризе на запосленост активног становништва, као и на величину одступања од дефинисаног циља. У току само двије године запосленост радно способног становништва у ЕУ27 је пала за 1,8%. Најизраженији пад је забиљежила Ирска (7,4%) па потом Шпанија (5,8%). Једино је Њемачка забиљежила пораст од 0,9%.

→ **3%** БДП-а ЕУ треба инвестирати у истраживање и развој

Графикон 9

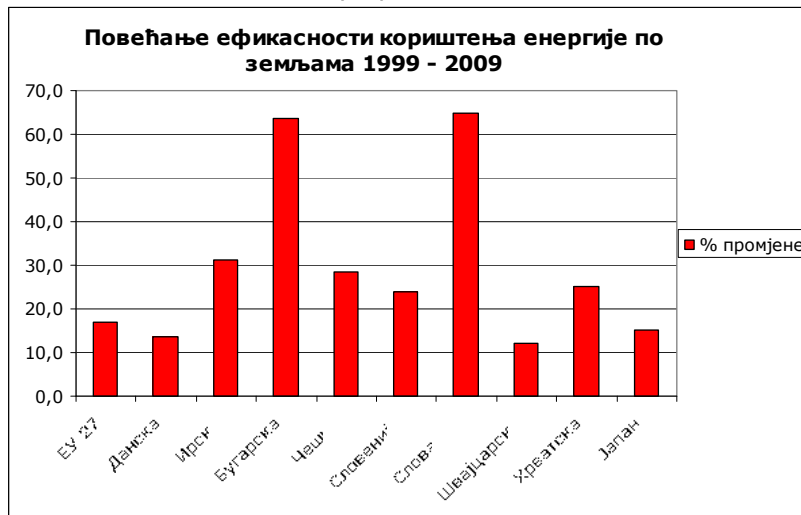

Извор: Еуростат

Из горњег графикана видимо да је ЕУ27 повећала издвајање за истраживање и развој у посматраном периоду и према оцјени Еуростат-а пребацила границу од 2%. Истовремено, земље попут Финске, Шведске и Јапана већ дужи низ година издвајају преко 3% за ову сврху. То је вјероватно један од основних разлога зашто ове земље представљају технолошке лидере на глобалном нивоу.

→ **20/20/20** климатски/енергетски циљеви требају бити остварени

Графикон 10

Извор: Еуростат

Што се тиче повећања ефикасности кориштења енергије⁸ током посматраног периода, уочава се повећање на нивоу ЕУ 27 за 16,82%. Највећи искорак у овом смислу су учиниле Словачка и Бугарска. Међутим, Словачкој је и даље потребно 5 пута више енергије Швајцарске или Јапана да би произвела додатну јединицу БДП-а. Истовремено, Бугарској је потребно скоро 9 пута више енергије док је Хрватској потребно 3 пута више енергије од Швајцарске.

Ови циљеви су међусобно повезани и од велике важности за укупан успјех. Комисија предлаже да циљеви ЕУ буду транспоновани у националне циљеве како би осигурали да свака земља прилагоди заједничку стратегију својим специфичним околностима.

Закључак

Сама чињеница да је нафта појединачно најважнија роба у погледу јавних прихода довољно говори о структури и конкурентности привреде БиХ. Даље, снажне осцилације у погледу количина потрошње анализираних деривата нафте захтијева додатну пажњу и позив надлежним органима да спријече евентуалне незаконитости, како би осигурали несметан ток реализације привредних активности, као и задовољење јавних потреба.

⁸ Овај индикатор је однос бруто домаће потрошње енергије и БДП-а у датој календарској години. Он мјери потрошњу енергије на нивоу националне привреде и њене укупне енергетске ефикасности. Бруто домаћа потрошња енергије се рачуна као збир бруто домаће потрошње пет енергената: угаљ, електрична енергија, нафта, природни гас и енергија добијена из обновљивих извора. Мјерна јединица која се користи је кгое – енергетска вриједност датог енергента подијељена са енергетском вриједношћу килограма нафте.

Порески потицаји за подизање конкурентности

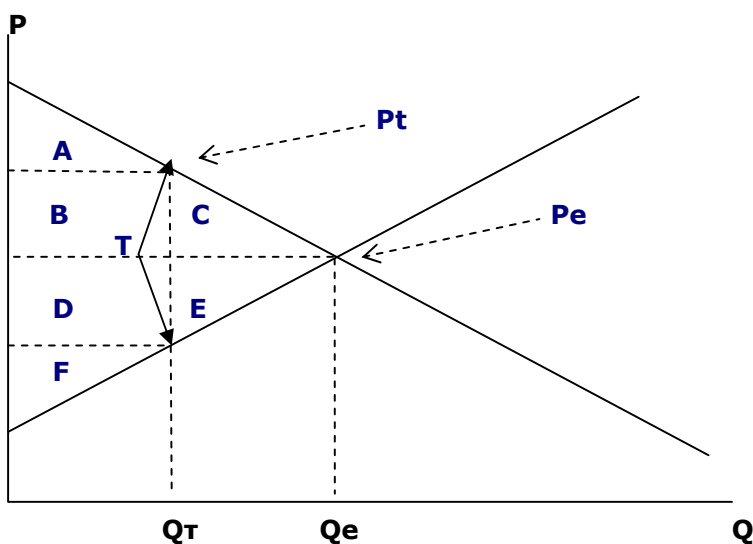
(аутор: Мирела Кадић)

Увод

Рецесија је показала да фискални систем и фискална политика морају бити стратешки инструмент при дизајнирању оквира за конкурентно и флексибилно пословно окружење одрживо у турбулентним условима које носи глобализација и повећана мобилност капитала. Постоји пет прихваћених карактеристика једног 'доброг' пореског система⁹:

- Економска ефикасност.** Порески систем не би требало да омета ефикасну алокацију ресурса, односно треба да буде што мање дисторзиван.
- Административна једноставност.** Порески систем требао би да буде једноставан и релативно јефтин за спровођење.
- Флексибилност.** Порески систем треба да буде способан да на измијењене економске околности лако одреагује (у неким ситуацијама аутоматски).
- Политичка одговорност.** Порески систем треба да буде формулисан тако да појединци могу да провјере шта плаћају и процјене колико тачно тај систем одражава њихове преференце.
- Правичност.** Порески систем мора правично да се односи према различитим појединцима.

Порески систем нема улогу да ствара конкурентске предности, нити благостање, него 'само' да осигурава повољни економски амбијент, те генерално има што је неутралнији могући ефект на привреду. У теорији, али и у пракси се сматра да сви порези (осим главарине, енгл. *lump sum taxes*) уносе у економију одређене дисторзије, а самим тим ремете савршено дјеловање тржишта и смањују његову ефикасност. Слика 1 приказује увођење пореза на тржиште. Порез равнотежну цијену P_e помјери навише, а равнотежни оутпут Q_e помјера улијево, односно смањује га, те се равнотежа успоставља код цијене P_t . Алокација ресурса једне земље више није Парето оптимална¹⁰, у систем улази неефикасност и тржиште се смањује.

Слика 1

⁹ Stiglitz J.E. „Економија јавног сектора“, Економски факултет Београд, Београд, 2008.

¹⁰ Pareto оптималност је достигнута када не постоји начин да се ренажира производња или реалоцирају добра тако да се неком поправи положај, а да се истовремено неком другом не погорша положај.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, Е-mail: oma@uino.gov.ba
 Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Потрошачев вишак¹¹ прије пореза (површина ABC) свела се на површину А, а произвођачев вишак¹² од површине DEF, свела се на F. Површина BD представља вриједност пореза. Ако упоредимо благостање потрошача и произвођача прије и после пореза и смањење благостања упоредимо с приходом који је држава остварила од пореза, опет остаје дио (површина CE) који је изгубљен. Дакле, дио благостања је изгубљен, јер су потрошачи и произвођачи изгубили више него је држава добила од пореза. Оваква посљедица опорезивања назива се *мртви терет опорезивања или чист губитак од пореза*.

Порески потицаји

Пореске олакшице или потицаји, као уступак који држава чини у погледу пореског обвезника, пореске основице, пореских стопа или износа пореског прихода у односу на опћи порески режим, додатно компликује слику.

Порески потицаји, као један дио државне помоћи, у пореској је теорији највише критикован облик, а у пракси најчешћи облик државне интервенције примјењиван у функцији изградње конкурентности, повољног пословног амбијента и опћенито друштва благостања.

Графикон 1¹³

Графикон 1 показује процентуално учешће појединих инструмената државне помоћи у 2010. години гдје се јасно види да велики дио, скоро 39%, иде на пореске олакшице. Слика најчешће употребљаваних инструмената фискалне политике дјеломично је искривљена због мјера подузетих усљед свјетске економске кризе. У 2009. години земље чланице ЕУ су, у складу са расположивим фискалним простором, значајно повећале износе државне помоћи¹⁴. Директни облици финансијске помоћи (у облику субвенција и грантова) карактеристични су за развијене земље за разлику од неразвијених и земља у развоју којима недостаје слободних средстава, па морају посезати за индиректним мјерама као што су порески потицаји. Данас врло често чујемо приједлоге из различитих стручних и мање стручних кругова за увођење пореских потицаја којима би се постигли одређени развојни или социјални циљеви. Међутим, треба упозорити да сваки порески потицај има различите импликације, другачије користи и трошкове, на кратки и дужи рок, на једном или другом

¹¹ Вриједност коју је потрошач спреман платити за неко добро минус цијена коју он стварно на тржишту плаћа.

¹² Вриједност коју произвођач добива на тржишту за своје добро минус трошак производње тог добра.

¹³ Извор: „Commission Staff Working Paper“, Европска комисија, јесен 2011.

¹⁴ Више о томе у ОМА билтену број 74

фискалном простору, те је прије разматрања увођења неког пореског потицаја у порески систем неопходно урадити квалитетну 'cost-benefit' анализу.

Основне trade-off недоумице

У расправи о пореским потицајима треба неколико чињеница узети у разматрање.

- Порески потицаји, по својој природи фаворизирајући одређени субјект, на тржиште уносе дисторзије, могућност злоупотребе и пореске евазије. Да би се оптимизирала ефикасност тржишта уз најмањи могући губитак од пореза, потребно је да потицаји буду интеграциони дио добре индустријске политике.
- Порески потицаји могу бити посљедица дискреционих мјера креатора фискалне политике, а могу бити и уграђени у виду тзв. *аутоматских стабилизатора*. Поттицаји као мјера дискреционе политике изазивају веће тржишне дисторзије, те директно утичу на економска кретања. Уграђени поттицаји за разлику од *ad hoc* мјера, изазивају мање дисторзије, повећавају инвестициону сигурност, умањују могућност корупције, те утичу на смањење административних трошкова.
- Поттицаји могу бити привремени или стални. Привремени поттицаји могу бити од изузетне користи за новооснована подuzeћа, посебно у условима несавршених тржишта, код поттицања тзв. *'инфант индустрија'*. Код сталних поттицаја треба узети у обзир могућност, односно бојазан од преласка таквог поттицаја у опћи порески режим. Да би се то избјегло у пореску легислативу треба уградити тзв. *'sunset' провизију или клаузулу*¹⁵.
- Порески поттицаји могу бити опћи и селективни, а селективни могу бити регионални и секторски. Селективни поттицаји нарушавају тржишну равнотежу, регионални мање него секторски, те да би били ефикасни примјењују се само привремено и само на подручја, односно секторе од посебног државног интереса.
- У условима глобализације и велике мобилност капитала и радне снаге, ниједан порески систем не може постојати као оток сам за себе, него мора у обзир узети земље окружења, као и земље стратешке партнере (избјегавање двоструког опорезивања).
- Сложеност одређених државних уређења, њихова инертност, те утицај лобистичких интересних група заинтересованих за задржавање пореских поттицаја чак и кад то више није економски оправдано, доводе до закључка да држава нема аналитичку способност да боље од тржишта одреди одговарајућу привредну структуру односно да умије да изабере гране побједнике, као да и правовремено прекине пореске поттицаје.

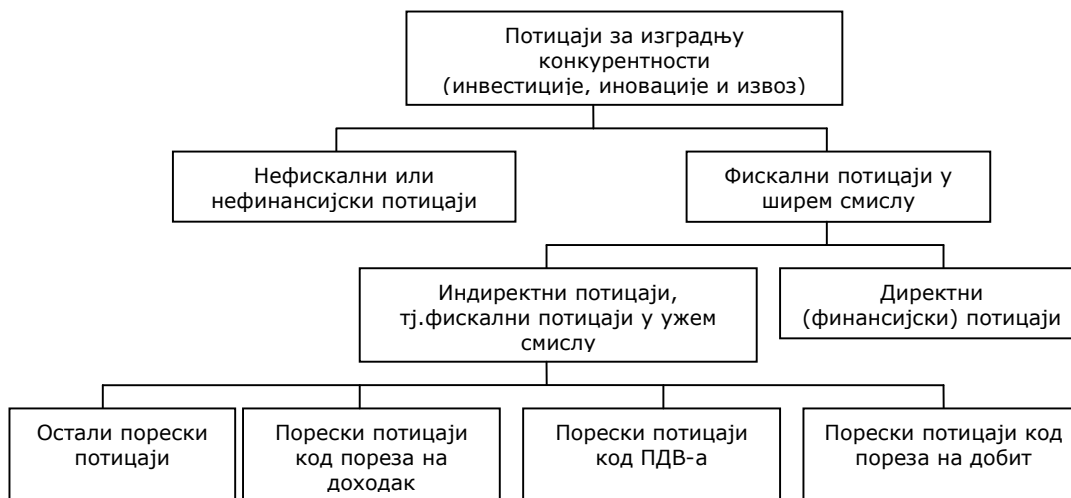
Класификација пореских поттицаја према врстама пореза

Слика 2 приказује подјелу пореских поттицаја за изградњу конкурентности¹⁶.

¹⁵ *Sunset* клаузула је клаузула у легислативи (закону, правилнику, пропису) која омогућава да закон престане са важењем након одређеног датума, уколико није нова легислатива замијенила постојећу. Већина прописа нема уграђену ову клаузулу и из тог разлога остаје на снази неограничено.

¹⁶ Према: Шимовић Х, 'Порески поттицаји за изградњу конкурентности', Економски факултет у Загребу, Загреб, 2008.

Бања Лука: Бана Лазаревића, 78 000 Бања Лука, Тел/факс: +387 51 335 350, E-mail: oma@uino.gov.ba
Сарајево: Ђоке Мазалића 5, 71 000 Сарајево, Тел:+387 33 279 553, Fax:+387 33 279 625, Web: www.oma.uino.gov.ba

Слика 2

Потицаји код **пореза на добит** могу се реализирати путем пореске стопе, пореских „празника“, те олакшица по основу улагања.

- Пореска стопа пореза на добит. Релативно ниска пореска стопа, са малим бројем изузетака представља најједноставнију инструмент за потицање инвестиција, али уједно је и немотивирајућа, јер вриједност олакшице не варира са повећањем инвестиција. Такођер, код разматрања пореских стопа пореза на добит неопходно је код поређења са различитим временским серијама и различитим земљама узети у обзир и ефективну стопу, јер нам законска стопа неће показати стварно пореско оптерећење.
- Порески празници (енгл. *tax holidays*) представљају изузимање одређеног субјекта од плаћања пореза у цјелокупном или дјеломичном износу за неки период. Овај потицај, фаворизирањем одређеног субјекта, нарушава начело неутралности и правичности, те доводи до значајнијег губитка пореског прихода и отвара широку могућност за злоупотребе.
- Олакшице по основу улагања (енгл. *investment incentives*) могу бити олакшице по основу убрзане амортизације, инвестицијског одбитка или инвестицијског пореског кредита. Убрзана амортизација има учинак као снижена пореска стопа, с тим да је овај потицај много праведнији, с обзиром да висина олакшице овиси о висини инвестиција, те дјелује стимулативно. Такођер, 'Номенклатура сталних средстава' одређује која ће се то стална средства отписивати брже од осталих, те се и овако може каналисати одређена државна политика (нпр. трансфер технологија, заштита околине и сл.).

Порез на доходак може значајно утицати на привредни раст преко свог утицаја на висину трошка рада у некој земљи, те на штедњу и инвестиције. Економска теорија и пракса показују да опорезивање рада смањује запосленост и тако снижава потенцијални оутпут. Тзв. *порески клин*, односно разлика између трошка рада и нето плате, је есенцијална величина помоћу које се рачуна утицај пореза на тржиште рада. Колики дио пореског клина се распоређује на послодавца и на тај начин обликује и потражњу за радом (слика 1), а колики на упосленика и на тај начин утиче на понуду рада на тржишту овиси о могућности пореске инцидентције, односно да ли ће се порез преваљивати 'уназад' или 'унапријед'. Ово даље

овиси о нагибу криве понуде и потражње, односно о еластичности понуде и потражње, те врсти тржишта (монополско, олигополско итд).

Порез на додану вриједност опћенито не би требао имати утицаја на доношење инвестицијских одлука, јер се у већини држава примјењује потрошни облик ПДВ-а, који омогућује одбитак улазног пореза на сва набављена добра и услуге, укључујући и капитална. С друге стране, искуства земаља које су уградиле социјалну компоненту у системе ПДВ-а у облику нултих и снижених стопа показују да ПДВ није ефикасан инструмент за остварење равномјерности расподјеле и правичности¹⁷. Директан учинак пореза на потрошњу на раст генерално је дугорочно занемарив, јер порез на потрошњу не утиче на одлуку о тренутку потрошње, те самим тим не потичу акумулацију капитала¹⁸.

Закључак

Улога пореских потицаја према економским теоретичарима је различита. Док једни тврде да они имају утицај на инвестицијске одлуке и раст¹⁹, други сматрају да тај утицај није пресудан, те да много тога овиси о политичкој стабилности, инфраструктури, конзистентној и стабилној макроекономској политици, о ефикасности, транспарентности и одговорности јавне администарције, о величини тржишта фактора производње и производа, обученој радној снази.

Порески потицаји, у сваком случају, нарушавају економске односе на тржишту, односно дјелују дисторзивно. Стога прије, увођења одређенох облика потицаја на тржиште треба свакако размислити који су то циљеви који се постижу тиме, да ли користи превазилазе трошкове датог потицаја, те који потицај је најефикаснији за задани фискални простор, односно за задану земљу.

¹⁷ Антић др.Д, 'Импликације увођења диференциране стопе ПДВ-а у БиХ', студија, Одјељење за макроекономску анализу УО УИО, Бањалука, јули 2011.

¹⁸ Кеснер-Шкроб М, 'Пореска политика и господарски раст', Институт за јавне финансије, број 73/1999, Загреб

¹⁹ 'Земље у ери глобализације постају све сличније посебно у земљама унутар истовјетних регионалних економских интеграција као што је ЕУ, па у таквим условима потицаји имају све већу улогу у потицању конкурентности и економских активности' Easson Zolt, 'Tax incentives', World Bank Institute, 2002.

Консолидовани извјештаји

(припремиле: Александра Регоје и Мирела Кадиф)

Табела 1. (Консолидовани извјештаји: БиХ, ентитети, ЈР)

Консолидовани извјештај укључује:

- приходе од индиректних пореза које прикупља Управа за индиректно опорезивање на Јединствени рачун,
- трансфере са Јединственог рачуна УИО за сервисирање спољног дуга,
- трансфере са Јединственог рачуна УИО за финансирање Брчко Дистрикта, кантона, општина и Дирекција за путеве,
- приходе и расходе буџета институција Босне и Херцеговине,
- приходе и расходе буџета Федерације БиХ,
- приходе и расходе буџета Републике Српске.

Извјештај не укључује неусклађене приходе прикупљене на ЈР УИО.

Табела 2. (Консолидовани извјештај: Општа влада)

Прелиминарни консолидовани извјештај укључује:

- приходе и расходе буџета институција БиХ,
- приходе и расходе буџета ФБиХ, кантона, општина и фондова у ФБиХ,
- приходе и расходе буџета РС, општина и фондова у РС,
- приходе и расходе буџета БД и фондова у БД.

Нису укључени подаци за пројекте финансиране из иностранства.

Табела 3. (Консолидовани извјештај: Централна влада)

Прелиминарни консолидовани извјештај укључује:

- приходе и расходе буџета институција БиХ,
- приходе и расходе буџета ФБиХ и кантона,
- приходе и расходе буџета РС,
- приходе и расходе буџета БД.

Нису укључени подаци за пројекте финансиране из иностранства.

Табеле 4.1. – 4.2. (Консолидовани извјештаји: кантони)

1. Консолидовани извјештај укључује:

- Приходе и расходе буџета кантона
- Приходе и расходе буџета припадајућих општина

2. Нето финансирање се односи на разлику примљених зајмова и њихове отплате

Консолидовани извјештај: БиХ, ентитети и ЈР, I-X 2011

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Укупно
Приходи	409,1	387,7	484,9	460,3	478,9	537,9	527,1	530,8	554,3	523,3	4894,3
Порески приходи	383,4	362,1	440,3	413,0	451,0	503,1	468,4	469,2	486,8	455,8	4433,0
Инди­ректни порези	366,1	338,5	387,3	373,0	419,3	464,9	438,8	439,8	458,6	428,2	4114,4
ПДВ	237,7	222,1	230,2	247,6	249,5	275,9	261,9	284,7	294,7	278,4	2582,6
ПДВ на увозе	138,3	180,4	210,4	204,1	202,2	227,2	218,3	220,3	228,6	222,0	2051,8
ПДВ обавеза према ПДВ пријавама	149,5	115,6	98,3	108,2	117,9	118,2	109,7	131,6	137,2	123,0	1209,3
ПДВ према аутоматском разрезу од стане УИО	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3	0,0	0,1	0,0	0,0	0,8
ПДВ једнократне уплате	0,3	0,2	0,3	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	0,0	1,2
Остало	2,7	2,6	3,0	2,6	2,4	2,5	1,6	3,8	3,4	2,7	27,2
Поврат ПДВ	-53,1	-76,8	-81,9	-67,4	-73,2	-72,4	-67,9	-71,3	-74,6	-69,3	-707,9
Царине	15,5	20,9	26,5	23,9	24,1	24,9	25,1	26,7	27,1	23,4	238,1
Акциза	93,2	76,4	107,8	79,2	118,0	138,2	124,1	98,7	108,3	100,3	1044,4
увозни пр.	60,6	54,1	70,7	52,3	80,2	92,9	74,4	75,9	62,6	61,2	684,8
у земљи	32,6	22,3	37,1	27,0	37,8	45,4	49,7	22,9	45,7	39,1	359,6
Путарина	21,2	19,0	22,3	22,6	26,5	24,9	26,4	28,5	27,8	24,9	244,0
Остало	1,5	1,3	1,4	1,6	2,2	2,0	1,8	1,8	1,7	1,7	17,0
Остали поврати	-3,1	-1,2	-0,9	-1,9	-1,0	-1,0	-0,5	-0,6	-0,9	-0,6	-11,7
Директни порези	17,3	23,6	53,0	40,0	31,6	38,1	29,6	29,4	28,2	27,7	318,6
Приходи од пореза на добит	8,7	10,7	35,1	23,6	13,5	20,0	12,4	11,0	11,1	10,6	156,6
Приходи од пореза на доходак	8,1	12,1	16,9	15,5	17,2	17,2	16,3	17,4	16,3	16,1	152,9
Остали директни порези	0,6	0,8	1,0	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	0,9	1,0	9,1
Доприноси	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Непорески приходи	23,8	24,3	41,0	46,5	27,5	33,2	33,6	29,4	34,0	38,1	331,4
Грантови	1,9	1,3	3,6	0,9	0,4	1,6	0,2	1,1	3,5	0,3	14,8
Остали приходи	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	25,0	31,2	30,0	29,0	115,2

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	Укупно
Расходи	393,2	372,1	492,6	522,1	461,7	509,0	531,3	489,6	544,3	505,1	4821,0
Бруто плате и накнаде трошкова запослених	118,2	118,8	150,3	130,5	131,4	131,2	142,4	127,4	131,3	134,3	1315,7
Издаци за материјал и услуге	9,9	14,1	19,2	23,2	26,3	31,2	22,3	26,7	27,9	24,0	224,7
Субвенције и трансфери	89,2	83,7	142,8	182,8	105,9	113,5	138,2	112,5	128,6	137,3	1234,4
Камате (домаће и стране)	3,3	5,9	9,2	4,7	10,3	19,8	8,2	8,6	21,0	7,1	98,1
Камате на ино-дуг	3,3	4,6	8,2	3,9	10,3	18,1	3,5	8,6	10,1	6,2	76,6
Камате на унутрашњи дуг	0,0	1,4	1,0	0,8	0,0	1,7	4,7	0,0	10,9	0,9	21,5
Остала текућа потрошња	2,9	3,4	11,8	15,4	16,4	18,5	14,0	12,6	3,4	12,0	110,4
Капитални издаци	0,2	0,4	1,0	1,3	2,6	12,6	3,1	7,4	26,7	6,1	61,4
Остали издаци	4,2	2,7	6,8	8,0	7,5	10,1	6,0	5,0	-3,4	7,7	54,6
Трансфери са ЈР	166,9	144,5	165,0	160,1	173,9	187,8	198,9	190,5	235,4	175,7	1798,6
Примљене отплате датих зајмова (нето) и капитални добици	-1,5	-1,5	-13,5	-4,1	-12,5	-15,6	-1,7	-1,2	-26,5	0,9	-77,0
Биланс	15,9	15,6	-7,7	-61,7	17,2	28,9	-4,2	41,3	10,0	18,2	73,3
Финансирање	-15,9	-15,6	7,7	61,7	-17,2	-28,9	4,2	-41,3	-10,0	-18,2	-73,3

Табела 1.

Консолидовани извјештај: Општа влада БиХ, I-IX 2011

	Q1	Q2	Q3	Укупно
Приходи	2.437,0	2.767,8	2.869,5	8.074,3
Порески приходи	1.267,7	1.459,9	1.499,1	4.226,6
Индириктни порези	1.048,0	1.207,5	1.288,7	3.544,2
Директни порези	219,7	252,3	210,4	682,4
Приходи од пореза на добит	79,7	88,6	58,5	226,8
Приходи од пореза на доходак	110,0	133,6	131,9	375,4
Остали директни порези	30,0	30,2	20,1	80,3
Доприноси	913,9	1.018,3	1.014,2	2.946,4
Непорески приходи	242,8	271,6	259,5	774,0
Грантови	12,6	18,0	10,5	41,1
Остали приходи	0,0	0,0	86,2	86,2
Расходи	2.421,6	2.792,4	2.742,5	7.956,5
Бруто плате и накнаде	787,5	808,0	805,3	2.400,7
Издаци за материјал и услуге	400,3	486,2	460,2	1.346,8
Субвенције и трансфери	1.077,4	1.263,9	1.218,8	3.560,1
Камате	30,6	38,2	45,7	114,4
Камате на ино-дуг	17,3	33,3	23,5	74,1
Камате на унутрашњи дуг	13,3	4,9	22,2	40,3
Остала текућа потрошња	81,9	141,1	126,3	349,3
Капитални издаци	35,0	86,9	106,1	227,9
Остали издаци	26,5	10,8	9,6	46,8
Примљене отплате датих зајмова (нето) и капитални добици	-17,6	-42,7	-29,3	-89,7
Биланс	15,4	-24,6	127,0	117,8
Финансирање	-15,4	24,6	-127,0	-117,8

Табела 2.

Консолидовани извјештај: Централна влада БиХ, I-IX 2011

	Q1	Q2	Q3	Укупно
Приходи	1.251,9	1.455,0	1.561,5	4.268,4
Порески приходи	1.110,9	1.288,5	1.315,0	3.714,3
Индириктни порези	939,3	1.088,5	1.149,4	3.177,2
Директни порези	171,6	200,0	165,6	537,2
Приходи од пореза на добит	78,9	88,1	58,0	225,0
Приходи од пореза на доходак	84,5	103,7	101,4	289,7
Остали директни порези	8,2	8,2	6,1	22,5
Доприноси	0,0	0,0	0,0	0,0
Непорески приходи	133,8	162,7	155,0	451,6
Грантови	7,3	3,7	5,4	16,3
Остали приходи	0,0	0,0	86,2	86,2
Расходи	1.210,8	1.466,2	1.434,2	4.111,1
Бруто плате и накнаде	672,7	683,8	687,0	2.043,5
Издаци за материјал и услуге	87,1	132,4	123,8	343,3
Субвенције и трансфери	379,6	503,7	480,2	1.363,5
Камате	19,9	36,6	39,5	95,9
Камате на ино-дуг	16,5	33,1	22,9	72,5
Камате на унутрашњи дуг	3,4	3,5	16,6	23,4
Остала текућа потрошња	46,6	84,6	67,4	198,6
Капитални издаци	8,3	32,4	46,2	86,8
Остали издаци	13,8	25,6	14,0	53,3
Примљене отплате датих зајмова (нето) и капитални добици	-17,1	-32,9	-23,8	-73,8
Биланс	41,1	-11,2	127,3	157,3
Финансирање	-41,1	11,2	-127,3	-157,3

Табела 3.

Босанско-подрињски кантон, I-IX 2011.г.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	I-IX 2011
1 Приходи (11+12+13+14)	3.695.903	2.791.961	3.071.111	2.847.705	3.319.509	3.217.450	3.542.475	3.363.352	3.564.566	29.414.032
11 Приходи од пореза	2.456.661	2.272.590	2.579.410	2.473.520	2.751.851	2.753.520	3.144.966	2.857.088	3.148.702	24.438.308
Порези на доходак и добит	183.883	231.726	260.066	266.829	254.359	288.785	293.240	273.934	293.877	2.346.700
Пореза на имовину	36.696	57.396	17.098	18.943	32.594	16.238	17.212	38.266	7.930	242.372
Индириктни порези	2.236.037	1.983.262	2.302.100	2.187.529	2.464.619	2.448.225	2.834.328	2.544.691	2.846.677	21.847.467
Остали порези	45	205	147	219	279	272	186	198	218	1.769
12 Непорески приходи	333.662	249.238	296.102	256.423	257.152	276.204	287.414	316.831	340.030	2.613.056
13 Грантови	897.894	266.564	187.133	113.492	307.750	170.457	96.765	182.074	66.584	2.288.712
14 Остали приходи	7.686	3.569	8.466	4.271	2.756	17.269	13.329	7.360	9.250	73.956
2 Расходи (21+22)	2.785.359	3.139.473	3.183.829	3.212.852	3.007.930	3.686.707	4.067.645	3.200.757	3.294.942	29.579.493
21 Текући издаци	2.785.359	3.139.473	3.182.929	3.212.852	3.008.178	3.686.707	4.067.645	3.200.757	3.294.942	29.578.842
Бруто плате и накнаде	1.806.673	1.845.386	1.884.689	1.874.802	1.847.800	1.844.746	1.778.089	2.027.603	1.827.167	16.736.956
Издаци за материјал и услуге	250.893	490.418	380.919	340.401	289.200	281.638	297.319	262.130	312.037	2.904.954
Грантови	679.792	803.295	916.989	997.361	870.937	1.560.109	1.948.726	910.880	1.155.630	9.843.718
Издаци за камате и остале накнаде	48.001	373	332	288	242	214	43.511	145	108	93.214
Дознаке нижим потрошачким јединицама	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Нето позајмљивање*	0	0	900	0	-249	0	0	0	0	651
3 Нето набавка нефинансијских средстава	16.181	38.022	73.619	131.687	58.399	190.014	179.208	149.896	173.363	1.010.389
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	894.363	-385.534	-186.337	-496.833	253.181	-659.272	-704.378	12.699	96.261	-1.175.850
5 Нето финансирање**	-144.272	-14.754	-14.623	-14.291	-14.291	-14.185	-152.815	-14.472	-14.391	-398.094

Табела 4.1.

Западнохерцеговачки кантон, I-VIII 2011.g.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	I-VIII 2011
1 Приходи (11+12+13+14)	6.383.860	6.324.170	9.487.345	7.476.649	7.470.798	8.487.875	8.315.304	6.991.431	60.937.433
11 Приходи од пореза	5.302.509	4.908.246	7.704.580	6.119.850	5.835.272	7.304.805	6.339.079	5.912.909	49.427.249
Порези на доходак и добит	1.000.130	1.033.332	3.316.684	1.911.862	1.369.581	1.967.629	1.280.245	1.308.886	13.188.349
Пореза на имовину	182.459	241.592	297.482	130.384	123.635	134.796	74.563	72.893	1.257.804
Индиректни порези	4.044.846	3.619.005	4.062.373	4.053.752	4.325.606	5.184.554	4.964.200	4.514.307	34.768.644
Остали порези	75.074	14.318	28.040	23.852	16.449	17.826	20.070	16.823	212.452
12 Непорески приходи	1.025.771	1.398.059	1.737.165	1.222.108	1.256.893	967.111	1.162.947	1.037.442	9.807.496
13 Грантови	55.581	17.865	45.600	134.691	378.634	215.960	710.243	41.080	1.599.654
14 Остали приходи	0	0	0	0	0	0	103.035	0	103.035
2 Расходи (21+22)	5.946.209	7.759.915	7.262.244	6.950.964	7.238.335	6.911.131	7.301.280	5.758.890	55.128.968
21 Текући издаци	5.946.209	7.759.915	7.262.244	6.950.964	7.238.335	6.911.131	7.301.280	5.758.890	55.128.968
Бруто плате и накнаде	4.228.682	4.499.391	4.768.105	4.782.014	4.772.539	4.553.891	4.791.460	3.963.418	36.359.501
Издаци за материјал и услуге	944.132	1.287.042	937.446	782.406	1.136.274	655.475	617.754	542.710	6.903.239
Грантови	435.656	1.605.707	1.186.298	1.210.091	1.007.091	1.364.426	1.567.991	954.763	9.332.023
Издаци за камате и остале накнаде	73.458	101.888	87.896	109.373	88.484	75.968	100.508	105.789	743.364
Дознаке нижим потрошачким јединицама	264.281	265.888	282.498	67.080	233.947	261.372	223.566	192.209	1.790.842
22 Нето позајмљивање*	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3 Нето набавка нефинансијских средстава	-10.270	133.816	-711	97.896	103.890	54.589	26.263	-5.326	400.148
4 Владин суфицит/дефицит (1-2-3)	447.921	-1.569.562	2.225.813	427.789	128.573	1.522.155	987.761	1.237.868	5.408.318
5 Нето финансирање**	-511.902	-587.157	-525.810	-290.139	-208.655	-257.348	-283.477	2.090.393	-574.094

Табела 4.2.